

Uvođenje inovacija u javno zdravstvo i zdravstvenu zaštitu

Sažetak Zaključaka seminara „Salzburg Global Seminar“

Doncho Donev

Nakon pažljivog praćenja prezentacija i rasprava na seminaru „Zdravstvo i zdravstvena zaštita“, serije III, sjednice 481 održanog od 25. rujna do 1. listopada 2011. godine u Salzburgu pod naslovom „Inovacije za bolje provođenje zdravstvene skrbi: bolje prekogranično učenje, pametnija adaptacija i usvajanje“, želio bih prikazati neke glavne točke i poruke te pojednostavljeni sažetak mojih Zaključaka.

Svi ključni elementi za inovacije u javnom zdravlju i zdravstvenoj skrbi prevedeni su u formulu, s abecednim i matematičkim simbolima, a koja je dostupna na Salzburg Global Seminar web-stranicama <http://www.salzburgglobal.org/mediafiles/MEDIA63719.pdf>

Reforme zdravstvenog sustava i uvođenje inovacija u njihovu organizaciju i provođenje često je vrlo sofisticiran i težak proces, jer su zdravstveni sustavi najsloženijih sustavi u društvu i, u isto vrijeme, vrlo otporni na promjene. Zdravstveni sustavi, u provođenju zdravstvene zaštite općenito, strukturirani su u tri razine: primarnoj zdravstvenoj zaštiti kao prvoj razini i bazi piramide zdravstvenog sustava, te u sekundarnoj i tercijarnoj razini. Suvremena, pak, zdravstvena zaštita, u skladu s konceptom strategije „Zdravlje za sve“ Svjetske zdravstvene organizacije i Deklaracije o primarnoj zdravstvenoj zaštiti iz Alma Ate, je kompleksna i provodi se u tri oblika prevencije: primarna, sekundarna i tercijarna prevencija. Mjere primarne prevencije odnose se na zdrave osobe, kako bi se održale i unaprijedile pozitivne vrijednosti zdravlja i kvalitete života, te kako bi se spriječila pojava bolesti. Osim preventivne i zdravstveno promotivne aktivnosti zdravstvenog sektora, važno je i aktivno sudjelovanje ostalih relevantnih sektora, lokalne zajednice i pojedinaca. Taj zahtjev odgovornosti stanovništva i pojedinaca za zaštitu i promicanje zdravlja, koji ima najveći potencijal, često je težak i dugotrajan proces kojem je cilj promjena ponašanja pojedinaca radi izbjegavanja ili ublažavanja utjecaja djelovanja štetnih faktora rizika i prihvaćanja zdravih stilova života, kao i uključivanja zajednice i relevantnih sektora za zdravlje na aktivnom sudjelovanju u zaštiti zdravlja naroda i stvaranja zdravog okoliša. Sekundarna i tercijarna razina preventivnih mjera i usluga odnose se na bolesne osobe, njihovo rano otkrivanje i liječenje, rehabilitaciju i, gdje je to potrebno, potporu i palijativnu skrb.

Postoji stalna potreba i mogućnost uvođenja inovacija na svim razinama zdravstvene skrbi unutar zdravstvenog sustava, te na svim razinama prevencije u suvremenom konceptu

zdravstvene zaštite, u cilju poboljšanja performansi zdravstvenog sustava s tendencijom povećanja učinkovitosti u rješavanju prioritetnih zdravstvenih problema i zadovoljavanja zdravstvenih potreba stanovništva, odnosno u potrazi za boljim rješenjima i učinkovitijim pristupima u zaštiti zdravlja naroda i provođenja zdravstvenih usluga.

Inovacije u javnom zdravlju i provođenju zdravstvenih usluga je dvofazni proces: one uključuju stvaranje inovacija, tj. jasan koncept, viziju, strategiju ili program za rješavanje nekih zdravstvenih problema, ili za povećanje pristupačnosti, kvalitete i učinkovitosti pružanja zdravstvenih usluga s jedne strane, i uspješnu provedbu inovacija u praksi s druge strane.

Da bi se *stvorila ili proizvela inovacija*, potrebno je da stručnjak ili skupina stručnjaka (radeći kao tim) imaju *motivaciju* na temelju etičkih principa za ljudske i društvene vrijednosti, profesionalnu *kompetentnost i kreativnost*.

Provedba ili uvođenje inovacija u praksu je često složen i težak proces s mnogo prepreka i otpora zdravstvenog sustava na promjene. *Hrabrost* je neophodna kako bi se započelo s provedbom. Potrebno je boriti se da se prevlada bilo koji unutarnji otpor zdravstvenog sustava i vanjskih prepreka promjenama. Drugi ključni element provedbe inovacija je *koordinacija* i upravljanje svih aktivnosti i sudionika. Za pravilnu primjenu inovacija u praksi je potrebno uspostaviti sustav za *evaluaciju* njegovih učinaka, uključujući kontinuirano praćenje aktivnosti i promjena. Na kraju, bitan dio provedbe inovacija u praksi je vidljivost, tj. učiniti rezultate vidljivima. Diseminacija postignutih rezultata, temeljem pisanja izvješća o provedbi i korištenjem masovnih medija, mora ići dalje od lokalne zajednice i usko zainteresiranih strana. Potrebno je objavljivanje rezultata, iskustava i naučenih lekcija u znanstvenim recenziranim časopisima s međunarodnom vidljivošću, da bi se postiglo prekogranično učenje, i rezultati i iskustva učinili dostupnima i korisnim za šire stručne i znanstvene zajednice.

Od sudionika je bitno osigurati *podršku* u obliku *poticaja* za stvaranje inovacija i razne druge vrste potpora (političke, financijske i druge) za provedbu inovacija u praksi.

Sažetak Zaključaka o fazama i elementima uvođenja inovacija u javnom zdravstvu i zdravstvenoj zaštiti može biti predstavljen kroz dvofaznu formulu s abecednim i matematičkim simbolima, koja se sastoji od stvaranja inovacije i njezine provedbe u praksi:

$$I(c+i) = (MC^2 + C^2E^2) \times S$$

I(c+i) znači *Innovation* (creation + implementation) – *Inovacija* (kreacija + primjena)

MC² u prvom dijelu desne strane jednadžbe ima značenje kreiranja vizije za inovaciju, **M** znači *Motivation* (*motivacija*), a dvojno **C** znači *Competence* i *Creativity* (*kompetentnost i kreativnost*)

C²E² u drugom dijelu desne strane jednadžbe ima značenje primjene inovacije u praksi, dvojno **C** znači *Courage* (*hrabrost*) i *Coordination* (*koordinaciju*), a dvojno **E** znači *Evaluation* (*evaluaciju*) (uključujući monitoring u toku primjene) i *Enlightenment* (*osvjjetljenje, vidljivost*) ili učiniti rezultate i naučene lekcije vidljive za širu profesionalnu i znanstvenu zajednicu.

S znači *Support* (*potpora*) zainteresiranih strana/sudionika na sveukupni proces uvođenja inovacija.

Adresa za kontakt:

Doncho M. Donev, M.D., Ph.D.

Professor and Director

Institute of Social Medicine

Faculty of Medicine

50 Divizia 6, 1000 Skopje, R. Macedonia

Tel.+389 2 3298580 Mob: +389 70 244760

Home:+389 2 3067051 Fax: +389 2 3298582

E-mail: dmdonev@gmail.com